

FAKULTNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLA OLOMOUČ, HÁLKOVA 4

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Peníze a bankovníctví

Olomouc, červen 2013

Filip Mečkovský

Obsah

1.1	Funkce peněz	5
1.1.1	Vlastnosti.....	5
1.2	Formy peněz	6
1.3	Měna	6
1.3.1	Měny.....	7
1.4	Problémy s penězi.....	8
1.5	Citáty a přísloví	8
2	Bankovníctví	9
2.1	Bankovní soustava.....	9
2.2	Inflace, Deflace.....	9
2.3	Komerční banky	9
2.4	Centrální banka.....	9
2.4.1	Peněžní zásoba	10
2.4.2	Diskontní půjčky	10
2.4.3	Operace na volném trhu	10
2.4.4	Bankovní rezervy	11
2.5	Tvorba peněz	11

Abstrakt

Práci jsem rozdělil na dvě velké části peníze a bankovníctví. V kapitole o penězích zmiňuji základní pojmy, funkce a vlastnosti peněz. Také jsem napsal, jaké problémy mohou peníze přinášet. V druhé kapitole jsem se soustředil na práci bank, tvorbu peněz a jejich koloběh.

Abstract

I think that in nowadays people have to know some basic information about money, their role, cycle of money and how banks work. So I hope that everyone, who will read my work will learn some basic things about money.

ÚVOD

Myslím, si že v současné době, kdy peníze doslova hýbou světem, je potřeba se vyznat v základních pojmech týkajících se peněz a zorientovat se v práci bank. Ve své práci uvádím funkce peněz, jejich vlastnosti, některé světové měny a problémy s penězi. Popsal jsem úlohu centrálních a komerčních bank a na čem banky vydělávají.

Tohle téma jsem si vybral, protože mě zajímá, jak funguje dnešní ekonomika. Myslím, že bych mohl informace v budoucnu využít ať už jako pracovník v oblasti ekonomika či kdekoli jinde.

Peníze

„Peníze jsou cokoli, co slouží jako běžně přijímaný prostředek při placení.“

1.1 Funkce peněz

- 1) První a nejdůležitější funkce peněz je **prostředek směny**. Peníze byly zavedeny místo výměnného obchodu. Když mám kozu a chci ji prodat za ovci, tak nutně potřebuji někoho, kdo má kozu a chce ovci. S penězi je tento obchod o hodně jednodušší stačí prodat ovci a koupit kozu.
- 2) Další z funkcí, kterou peníze zastávají, se nazývá **uchovatel hodnot**. To znamená, že peníze, které mám u sebe, můžu kdykoli proměnit za libovolnou věc, této vlastnosti se říká **likvidita**.
- 3) Třetí a zároveň velmi důležitou funkcí peněz je, že se jimi dá vyjádřit cena zboží a služeb. Jsou společným jmenovatelem, na který se vše přepočítává. Bez této funkce by podnikatelé nebyli schopni určit, zda se jim obchod vyplatí. Také jimi lze vyjádřit dluh. Tato funkce se jmenuje **Zúčtovací jednotka**.
- 4) Peníze jsou **měřítkem ceny**. Peníze umožňují vyjadřovat, měřit a zaznamenávat cenu, stávají se proto účetní jednotkou k vyjadřování cen.

1.1.1 Vlastnosti

Vlastnosti peněz jsou spjaté s funkcemi, bez těchto bezkonkurenčních vlastností by peníze ztrácely smysl.

- 1) **Trvanlivost** – Peníze platí pořád, pokud by se snad úplně nezrušili, což se asi nikdy nestane. Také jsou vyrobeny z materiálů, které dlouho vydrží, tudíž se moc neopotřebovávají.
- 2) **Přenositelnost** – Dají se lehce přenášet.
- 3) **Dělitelnost** – Peníze jsou snadno dělitelné. Těžko by se vyměňovala polovina počítače za dvě klávesnice.
- 4) **Zaměnitelnost** – Peníze mají stejnou hodnotu, nezáleží na tom, v jaké formě je dostanu.

1.2 Formy peněz

- 1) **Hotové peníze**, sem patří bankovky a mince, jejich výhodou je, že mají dokonalou likviditu, mohou je kdykoli proměnit za libovolnou věc.
- 2) **Bezhotovostní peníze**, jsou peníze, které jsou uloženy na účtech v bankách. Využívají se k placení z účtu na účet.

Myslím si, že v poslední době se od hotových peněz pomalu ustupuje. Většina lidí preferuje spíše bezhotovostní, protože se nedají ukrást a netíží v peněžence. Mně přijde, že je lepší mít i nějaké hotové peníze u sebe a nesvěřovat všechny bance. V poslední době, kdy čas od času nějaká ta banka zkrachuje, je lepší si nějaké hotové ponechat a mít je neustále na dosah, protože v krizových situacích jsou k „nezaplacení“.

1.3 Měna

Lidé už si velmi dávno uvědomili potřebu mít jednoznačně určeno, co jsou peníze a co jim jejich funkce bude garantovat. Vznikl tedy požadavek na peníze, za které se jim vydavatel zaručí a jež se dají shrnout pod pojmem měna. Měna jsou určité peníze, které jsou používány a zákonně upraveny na území státu, nebo na území měnové unie více států (např. EU)

Měna musí mít určeno:

- 1) Základní peněžní jednotku – název, označení, členění a násobky.
- 2) Vztah k měnovým jednotkám cizích zemí – stanovení směnného kurzu domácí měny k měnám ostatním.
- 3) Formu – mince, bankovky, cenné papíry.
- 4) Způsob vydávání.
- 5) Zásady a pravomoci při regulaci peněžního oběhu.

1.3.1 Měny

Název měny	Země	Symbol	Zkratka	Kurs ku Kč 7.6.2013
Česká koruna	Česko	Kč	CZK	1
Euro	17 států EU	€	EUR	25,57
Maďarský forint	Maďarsko	Ft	HUF	0,08
Americký dolar	Spojené státy	\$	USD	19,29
Britská libra	Spojené	£	GBP	30,03
Švýcarský frank	Švýcarsko		CHF	20,83
Australský dolar	Austrálie	A\$; AU\$	AUD	18,37
Bulharský lev	Bulharsko		BGN	13,07
Běloruský rubl	Bělorusko		BYR	0,00207
Chorvatská kuna	Chorvatsko		HRK	3,40
Kanadský dolar	Kanada		CAD	18,85
Čínský juan	Čína	¥	CNY, RMB	2,86
Brazilský real	Brazílie		BRL	9,00
Dánská koruna	Dánsko	kr	DKK	3,43
Lotyšský lat	Lotyšsko		LVL	17,97
Litevský litas	Litva		LTL	7,41
Norská koruna	Norsko		NOK	3,35
Polský zlotý	Polsko		PLN	5,94
Rumunský leu	Rumunsko		RON	5,62
Ruský rubl	Rusko		RUB	0,6
Švédská koruna	Švédsko	kre	SEK	2,92
Turecká lira	Turecko	TL	TRY	10,23

1.4 Problémy s penězi

Do téhle kapitoly jsem napsal své názory k penězům. Kolem peněz se dnes točí celý svět, což mi přijde smutné. Chtěl bych poukázat na to, jak se někteří lidé chovají, když jde o peníze.

- Peníze mají kromě svých dobrých stránek i ty špatné. Avšak peníze sami osobě špatné nejsou, za většinu problémů si mohou lidé sami. Lidé mají odjakživa touhou po moci a majetku. Chtějí být lepší, bohatší než ostatní, mít lepší auto, lepší dům, lepší zaměstnání. Největší problém nastane, když toho dosáhnou, protože jim to nikdy nestačí. Často bývá lepší jenom snít, než to mít, protože lidská touha po majetku je neuspokojitelná.
- V dnešní době se peníze stávají pro lidi, čím dál tím důležitější. Lidé ztrácí klasické priority jako je rodina, víra, vztahy a hrnou se jen za penězi. Většina trestných činů je spáchána pro peníze. Denně vidívám ve zprávách, kolik jsou toho lidí schopni udělat pro peníze nebo majetek. Na druhé straně lidé, kteří nevědí, co s penězi a mají jich nadbytek, si sáhnou na život. Z toho vyplývá, že peníze sami o sobě nikoho šťastným neudělají. Proto by lidé měli hledat smysl života jinde.
- S penězi přichází starosti, mít spoustu peněz může být k užítku, pokud s nimi dotyčný umí hospodařit. Nejčastější otázka bývá, kdo má dostat peníze a kdo ne? Aneb, kdo si je zaslouží a kde budou nejlépe užity? Lidé, usilují o to, aby dostali, co nejvíce peněz pro své účely, každý si tak trochu hrabe na svém písečku. Myslím si, že tato otázka není obecně dobře vyřešena. Příkladem toho mohou být všelijaké protesty a stávky, kterými dotyční dávají najevo svou nespokojenost s příjmem. Přijde mi že, je problém v tom, že lidé, kteří se dostanou k moci, rozdělují peníze, tak, aby z toho vytěžili, co nejvíce. K moci by se měli dostat lidé, kteří si ji zaslouží a budou vědět co dělat. Stačilo by, kdyby lidé, co jsou „nahore“ nebyli sobečtí a uměli dávat.

1.5 Citáty a přísloví

„Bohatství je pro moudrého sluhou, pro hloupého pánem.“ Seneca

„Člověk nežije na zemi proto, aby nabyl bohatství, ale proto, aby našel štěstí.“ Henri Stednhal

„S penězi to je zvláštní. Když už jich má člověk dost, tak je nepotřebuje.“ Charlie Chaplin

„Když mluví peníze, pravda zmlkne“ Řecké přísloví

„Peníze vidí i slepí“ Čínské přísloví

2 Bankovníctví

2.1 Bankovní soustava

Za tvorbu peněz v dnešním světě (až na výjimky) zodpovídá bankovní soustava. Bankovní soustavu tvoří komerční banky a centrální banka.

2.2 Inlace, Deflace

Inlace je snížení kupní síly peněz. Tím, že se peníze tisknou, se zvyšuje jejich množství v oběhu. Nově tisknuté peníze neslouží k vyjádření reálných hodnot, ale spíše k srovnání dluhů, a proto se snižuje jejich hodnota. Dnes si koupím např. litr mléka za 20 korun, tak za 5 let, kdy se tisklo množství bankovek, si ho koupím za 30 korun, protože peníze ztratily na hodnotě.

Deflace je opak inflace. Za stejné množství peněz je možno si koupit více věcí. To znamená, že cena hladiny zboží klesá. K deflaci však dochází málokdy a většinou jen v dobře rozvinutých zemích.

2.3 Komerční banky

Komerční banky jsou soukromými společnostmi vydávajícími na obchodu s penězi. Od spořicí skupiny osob přijímají vklady a jejich část následně přeposílají lidem nebo firmám s investičními příležitostmi. V obou případech je za transakci peněz vyplácena odměna ve formě úroku. Poprvé platí komerční banka úrok tomu, kdo jí peníze půjčil, podruhé platí úrok osoba či firma, která si půjčila peníze od komerční banky. Rozdíl mezi druhým a prvním úrokem je ziskem banky. Zisk banky je v tomto případě odměnou za zprostředkování peněz.

2.4 Centrální banka

Centrální banka je obraznou matkou komerčních bank. Komerční banky si u ní ukládají peníze, a pokud potřebují, peníze si od ní mohou klidně i půjčit. V obou případech probíhá obchod s penězi za úplatu ve formě úroku. Centrální banka poskytuje licence novým komerčním bankám, dohlíží na jejich činnost, odebírá bankovní licence a uvádí do oběhu nové mince a bankovky.

2.4.1 Peněžní zásoba

Množství peněz v ekonomice nazýváme **peněžní zásobou**. Měnit peněžní zásobu v oběhu může měnit hlavně centrální banka. Komerční banky se na tvorbě peněz moc nepodílejí, protože působí jen jako zprostředkovatelé mezi trhem a centrální bankou. Tisknout peníze ze zákona nesmějí, stahovat peníze z oběhu sice mohou, ale nečiní tak, protože by se připravili o zisk.

Centrální banka může měnit peněžní zásobu třemi způsoby:

2.4.2 Diskontní půjčky

Diskontní půjčky jsou půjčky, které poskytuje centrální banka komerčním a bankovním ústavům. Úvěr od centrální banky nezískávají zadarmo, musí platit tzv. **diskontní sazbu**. Výši diskontní sazby stanovuje na svých pravidelných zasedáních bankovní rada centrální banky. Pokud si bankovní rada myslí, že je peněz v ekonomice příliš, diskontní sazbu zvyšuje a dostává se jí více peněz zpátky. Jestliže se jí naopak zdá, že je peněz v ekonomice málo, diskontní sazbu sníží a do oběhu se dostane peněz více. To, zda je peněz na trhu hodně nebo málo, pozná centrální banka podle **inflace**. Peníze na diskontní půjčky získává banka tiskem novým bankovek.

2.4.3 Operace na volném trhu

Tímto nástrojem může centrální banka vyvolat vlnu **inflace**. Operacemi na volném trhu se rozumí nákup a prodej státních dluhopisů centrální bankou. Státy, jejichž výdaje jsou vyšší než příjmy z daní, vydávají vládní dluhopisy, jimiž financují své dluhy. Pokud tyto dluhopisy od státu odkoupí centrální banka (za peníze, které si nechá vytisknout) zvýší se tím množství peněz na trhu. Pokud centrální banka vládní dluhopisy nekoupí, prodá je stát na trhu soukromým investorům. V tomto případě zůstane peněžní zásoba na původní úrovni.

Zajímavá situace panuje v zemích bez státního dluhu např. Lichtenštejnsko (rok 2011). Protože stát nikomu nic nedluží, neexistují zde žádné vládní dluhopisy, ani nástroj centrální banky s názvem "operace na volném trhu".

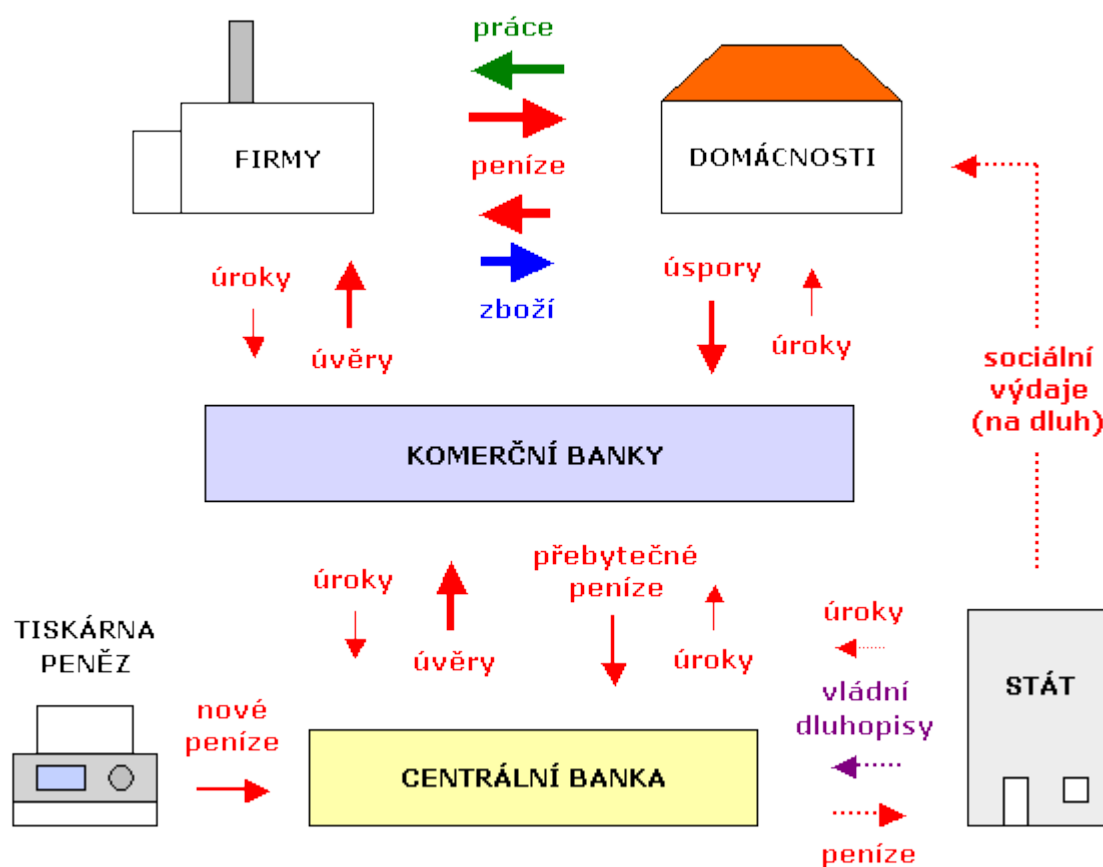
2.4.4 Bankovní rezervy

Centrální banka může ovlivňovat množství peněz v ekonomice **povinnou mírou bankovních rezerv**. Banky nedrží v úchově všechny peníze, které si do ní lidé uloží, protože je to nevýnosné a zbytečné. Banky si spočítali, kolik peněz potřebují mít v rezervě na krytí běžných výběrů, k tomu pro jistotu přičítaly nějakou tu bezpečnostní rezervu a zbytek peněz rozpůjčovaly.

Aby se předešlo případným problémům s nedostatkem peněz v bankovním ústavu a následné nestabilitě bankovní soustavy, stanovila centrální banka procentuální hodnotu, pod kterou nesmějí klesnout rezervy žádné z komerčních bank. Pokud například centrální banka stanoví povinnou míru bankovních rezerv ve výši 10%, nesmí žádná komerční banka rozpůjčovat více než 90 procent vkladů. Od roku 1999 je velikost povinných bankovních rezerv 2%, tudíž se už k regulaci nepoužívá.

2.5 Tvorba peněz

Na následujícím obrázku je zobrazen zjednodušený model moderní ekonomiky.

Modelovou ekonomiku tvoří pět subjektů: domácnosti, firmy, komerční banky, centrální banka a stát. Jak je patrné z obrázku, základ ekonomiky tvoří domácnosti a firmy. Lidé ve firmách produkuje zboží a služby. Dostávají za to plat, za nějž si většinu produktů obratem od firem nakoupí a následně "zkonzumují". Zbylou část platu uloží do komerčních bank jako úspory. Komerční banky s radostí peníze od lidí přijmou a jejich velkou část během chvíle rozpůjčují firmám. Firmy peníze investují do tvorby kapitálu, s jehož pomocí vyprodukuje v budoucnu větší množství zboží a služeb, než tomu bylo doposud. Takto to jde pořád dokola. Po desetiletí, po staletí.

Závěr

V práci se mi povedlo dosáhnout toho, co jsem od ní očekával. Podařilo se mi částečně zjistit, jak fungují dnešní banky a jak peníze kolují. Jsem rád, že jsem mohl do práce napsat i svůj pohled na problémy, které peníze přinášejí, což mi dalo asi největší práci.

Doufám, že mně i lidem, kteří mojí práci četli, budou některé informace v budoucnu užitečné, a že moje práce nepřijde nazmar.

Prohlašuji, že na celé práci jsem pracoval samostatně a uvedl jsem použitou literaturu.

V Olomouci, červen 2013

podpis

Literatura a zdroje

knihy:

Zdeněk Puchinger. *Bankovníctví I.* Olomouc: 2005

webové stránky:

Josef Zemánek. [cit. 2013-06-10]. Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/ekonomie-clanky.php?type=lekce14>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Deflace>

<http://penize.org/funkce-penez/>

Obrázky:

<http://www.euroekonom.cz/ekonomie-clanky.php?type=lekce14>